

RODICA OJOG-
BRAȘOVEANU

LETOPISETUL
DE
ARGINT

Ediția a V-a

NEMIRA

Cartea întâi
IADUL ALB

GHEENA ANATOLIEI

Omătul iscat încă din zori gătise în borangic târgul Stambulului. Stăruiau doar prin țesătura deasă ciaturile de lună știrbă cocoțate în vârful moscheelor și minaretelor tuciurii de la Suleymanie și Aia-Sofia.

Cesurile înserării și urgia vremii în care drept-credincioșii deslușeau cu spaimă mânia lui Alah – când se mai pomenise oare pe malurile Bosforului asemenea prăpăstie în moțul lui cărindar¹? – deșertaseră ulițele și doar urmă de câine fără stăpân întina ici-colo catifeliul zăpezii.

În ghimirlii nătănge ori seraiuri cuprinse, musulmanii înălțaseră de aproape un ceas cea din urmă rugăciune a zilei, eclul-sahur, către Alah și destoinicul său învățăcel Mahomed, și-acum ocroteau somn harnic sub lăicere din blană de capră ori mioară. Flacăra de lumânare răsuflea la puține geamuri. Aici, slujitorii Profetului își alungau amorțea nădușind să deslușească învățăturile Coranului ori, dimpotrivă, muieri răpuse de trândăvia haremului își ispiteau somnul cu alunele de opiu, încălzindu-și picioarele sub tandur².

Liniștea și bezna – dormea pământul – le răpunea o singură mahala a târgului, și anume Pera, unde sălășluiau conacele evropenilor îngăduiți între hotarele împărăției.

După cum vesteau ferestrele luminate miez de zi, petrecere cumplită născocise Kir Ioan Kamaterou, armatorul grec, căci convenit era a da în a

¹ Veche denumire a lunii ianuarie.

² Sobă turcească folosită în special de femei.

șaptea zi a lui ghenar slava Sfântului Ioan. Zaiafet zdruncina și cămările contelui rus Orlov, și fără a face cotul uliței, chiar în coasta palatului marchizului Férriol – trimisul Bombonului la Poartă – conac cenușiu cu două caturi și felinare arăbești aprinse zvoneau iarăși sindrofiie. Doar că aceasta se deslușea a fi de alt soi.

Înălțimea sa Sir Ralph Tracy, duce de Windsor, își deznoda baierele pungii de două ori pe an. De ziua reginei Ann, cea din stirpea Stuartșilor, al cărei văr și dregător se afla pe lângă sultanul Mustață și-n ajun de Sân Petru, când dumnealui, ducele de Windsor, se gătea de călătorie spre Englitera, unde i se îngăduia în fiecă vară răsfas și tihnă până la sleirea frunzei verzi. Altfel, se mulțumea cu *soarele* cumpătate și fără zurgălăi. Aceasta era și pricina pentru care la porțile Domniei sale se înfățișau mai cu seamă bărbi cărunte ori bine argintuite, mânate de țeluri anume, pungi grele cu taleri sau șoșoteală politicască, și nu taifet sterp.

Dacă ar fi fost să judeci după macatul de omăt poposit pe coviltirele caleștilor rânduite de-o parte și de alta a porților, oaspeții nu apucaseră să închine de două ori în cinstea lui Sir Ralph. De altfel, merindea mărunță nu prea îndemna la deșertatul cupelor, iar vinul toscan subțirel și fără aromă de soi făcea nod în gâtjelele deprinse cu văpaia masticii de Chios și a vuticilor din Pireu.

De Windsor nu lua seama însă la asemenea nimicuri și tot asemenea Lady Abigail, muierea Domniei sale. Răsărită, slăbie și țeapănă plop, cerceta oaspeții cu privire clătită de gânduri, pipăindu-și la răstimpuri colanul greu de adamante. Părea soră geamănă ducelui, croiți parcă într-o sâmbătă. În privirea lui Sir Ralph deslușeai doar pâcla zărilor îndepărtate ale Domniei sale, se ținea drept suliță, iar pe veșmântul șoricu singuri bumbii scumpi de perle zvoneau despre nemăsuratele avuții ale neamului Windsor.

Întâmpinându-l aiurea, pe drumurile împărățiilor de pildă, l-ai fi socotit zaraf cu cheag ori dascăl nu prea deprins cu lumea, la una sau la alta din școlițele Evropei de mijloc.

Despre mintea bogată și ochiul pătrunzător al ducelui, puțini aveau știință: Bourbonul, bineînțeles, care-și copilărise verile în castelul Windsorilor din Highland, stolnicul Cantacuzino, ducele de Kent, văr

de mâna dreaptă cu Sir Ralph, și regina Ann. Nici într-un chip însă ne-
guțătorul olandez înveșmântat în brocart purpuriu, nici leahul Radowicze,
frumos arhanghel, nici domnul de Férriol, cam zălud și cu straie flutu-
rânde, veșnic parcă izbăvit chiar în acea clipă din casă cuprinsă de flacără,
și nici măcar grecoteiul cu chip de nevăstuică, cel mai cuprins cămătar
al Perei.

La asemenea dedesubturi chibzuia cu zâmbet șters și grijind a păstra
buna-cuviință logofătul de taină al Măriei Sale Vodă Brâncoveanu, Radu
Andronic. Rezemat de un secretăraș păcuriu din lemn scump de santal
stropit cu cioburi de fildeș, asemenea întregii lemnării din cămară, boierul
muchelef și arătos citea în căutătura gazdelor cârcotă și mustrare, uimire în
cea a oaspeților.

Vestit în întreg Bucureștiul pentru înfățișarea și straiile cu cheltuială
ale Domniei sale, mușteriu de seamă al cupeților cuprinși din Ulița Mare
precum Fărâmiță și Neculai Vântu, Radu Andronic se înveșmântase în
acea seară de iarnă colilie cu osebită luare-aminte. Gustul logofătului pen-
tru straiul alb biruise încă o dată și sub mantia ușoară se deslușeau berne-
vecii leșești din catifea ninsă contăș de brocart argintiu și botfori din piele
moale de ren. Horbota scumpă de Bruxelles se învolbura spumă în jurul
chipului smead, lăsa în priveală doar jumătate din degetele puternice pe
care străluceau două ghiuluri rare, o perlă cât boaba de fasole și un ada-
mant de potrivă. Și tot în mărgăritare și adamante era bătut jungherul per-
sienesc spânzurat în zgărdiță de aur de-a lungul piciorului.

„E neîngăduit de chipeș!“ își zise Lady Abigail.

Ochii lungăreți, sclipind mereu parcă a râs, zvârleau lumină și știau
stârni cu neasemuită știință văpaie în inima muierilor. Gura, săbuită de
ursitoare cu sânge fierbinte, dezvăluia în zâmbet dinții albi și strălucitori,
toți deopotrivă precum boabele în păstăi. Nasul, dăltuit cu meșteșug, abia
arcuit spre vârf, deslușea stirpea de soi a logofătului, iar printre șuvițele de
păr întunecat, pe tâmpla stângă, se târa semn vechi de spadă tătarească.
Căci boierul nu purta perucă asemenea celorlalți oaspeți, pricina pentru
care Lady Abigail cercă dintâi ciudă, apoi se domoli socotind-o cu tainică
și răutăcioasă mulțumire dovadă de proastă creștere.

La o urmă, poate că valahul nu avea te miri ce seminție, mult un herb calic dăruit de principele Brancovan pentru temeieri de slujbă. Aceeași judecată o stârneau de altfel și umerii puternici, mijlocul mlădiu de cadână. Trup de vântură-lume, de pehlivan care pentru câteva *pence* saltă poveri în iarmaroace ori stârnește la luptă cu vicleșug nătângii din mulțimea de gură-cască.

Cât despre straie, regina Ann, fie-i numele binecuvântat, pentru asemenea dezmăț, dovedind doar trufie păgână și proastă pildă, de mult l-ar fi surghiunit spre îndreptare și umilință în Turnul Londrei. Pe toate acestea, logofătul le deslușea nu în ochii spălați ai muierii, ci în buzele sărace pe care ducesa opintea parcă să le înghită, în zbciumul nărilor de ceară și în merele pădurețe cățarate pe pomeți. Doar că boierul pășise pragul dregătorului englez, nu spre a-i smulge zâmbet, îngăduință ori taina politicească. Poverile ce apăsau Valahia își găseau dezlegare în alte cotloane, iar de oaspeții grămădiți acum în cămara cu ziduri pâclii îi păsa și mai puțin.

Vestea însă că sora leahului Radowicze, contesa Xana, ar fi poposit de puține zile la Stambul înflăcărase întreaga Peră. Zvonul despre frumusețea contesei mistuise hotarele Evropei, iar bătrânii binecuvântați de Domnul Cristos care apucaseră s-o zărească voroveau că asemenea minune nu se iscă o dată la un veac ori două, ci la zece. Îi slăveau în cuvinte multe chipul de zână și vraja surâsului, boiul ghizdav și pasul lunecos, pletele dalbe și privirea îngerească. Dar cât și-ar fi opintit mintea cercetând după vorbe de ecomion¹, tot nu le nimereau pe măsura Xanei. Chipul lui Radowicze, se spunea, amintea pe departe cel al soră-sii, dar ia încearcă să-ți înfățișezi muiere cu musteață bălană, bărbiță retezată colan la rădăcina grumazului și obraz dogorât de soare și crivăț!

Cu vreun an în urmă, tot hăimănind, în slujba Brâncoveanului, drumurile cele fără de capăt ale Evropei, Radu Andronic văzuse în dugheana cu ifos a unui meșter din Viana chipul contesei zugrăvit pe o rondea de email cu chenăraș de rubine. Minunându-se, prepuise la acea vreme că pricina

¹ Idolatrizare, admirație – grecism învechit.

desăvârșirii stă în măiestria neamțului care, ca orice neguțator priceput, adaugă chinoroz și strălucire calpă mărfii. Iar prilejul de-a se încredința îl afluase cu două zile înainte de a se întoarce în Valahia. O iscoadă plătită de la cancelaria francă îi șoptise numele oaspeților ducelui de Windsor și Radu Andronic, scornind pricină de bun-vărrămas, îi poposise vânteș la porți. Când Radowicze, înfățișând cuvenita iertăciune, ceruse îngăduință pentru contesă, căci prea gingașă fiind și nedepinsă cu drum lung și anevoios zace în iatacul dumneai, logofătul își ciuntise musteața de ciudă. Iacă-l priponit la soreaua ducelui – aferim zaiafet! – ba silit a o mai îndura măcar un ceas spre a nu necinsti din cale-afară ighemoniconul.

Zâmbind fără credință și trăgând ușurel către uși, socotea că pentru a ajunge la conacul armatorului grec, unde petrecerile sunt cu adevărat de soi, n-avea decât a tăia ulița de-a curmezișul. Uimire mare, să rezeme zidul, îl țintui locului.

— Ioniță!

Noul oaspete nu-l luă în seamă, zugrăvind închinăciune lui Sir Ralph, după canon osmanlău. Își purtă mâna la inimă apoi la frunte, dovedind astfel ducelui că i se socoate slugă nemernică și nu uită a îngâna *aleicum*, după cum se cuvine drept-credinciosului a da binețe ghiaurului.

Buimac de atâta știință păgânească, boier Andronic izbucni în răs. Neluând în seamă căutătura disprețuitoare a ducesei de Windsor, ieși în întâmpinarea boierului. Se știa de prunci, jucaseră dimpreună oarba, și inelele, și lățișorul în conacul Andronicilor din Sfinții Apostoli ori la casele bătrânului Fărcășan de pe Podul Mogoșoaiei, undiseră în apele Bucureștioarei și tot dimpreună își smintiseră tărtăcuțele în școlița abatelui Girardin din Saint-Cloud. Doar porunca Brâncoveanului, care-l mâna pe logofăt în toate patru vânturile, îi despărțea. Grijeau însă dumnealor să adauge prieteșugului spor cu dobândă înzecită în răgazul îngăduit de slujbă.

Despre zaiafeturile născocite de Ioniță Fărcășan clevea un târg, de la căftăniți și divăniți până la neguțătorii și târgoveții de rând,

clămpăneau babele prin biserici și milogii de pe Podul Calicilor¹. Nu se afla în București boier mai bezmetic, dar și la fel de îndrăgit ca Fărcășan. Jupănesele șopoteau în taina iatacelor despre isprăvile dumnealui, grijind să nu le-audă pruncii și tot în taină râdeau, ba chiar și Vodă se veselea uneori cu zâmbet doselnic. Din vreme în vreme, pentru faptă din cale-afară de zănatică, îl surghiunea la Mănăstirea Vlădeni. De pildă, când sculase un București trăgând clopotele Bisericii Stelari în miez de noapte, spre a câștiga rămășag prins cu alți tovarăși de petrecere, ori când poftind miel haiducesc, stârnise foc anevoie de răpus la Mănăstirea Cozieni. Dar pățarania din cimitirul Scaune? Ori de la scăldușca Doamnei?

Un bun avea și turcul, socotise dintotdeauna Brâncoveanca, și anume băile născocite pentru târgoveți de soi și prostime. Răpune-ți vrăjmașul, spun moșnegii, nu însă și deprinderile lui cele înțelepte. Luând aminte, ridicase Marica Doamna cu sârg și cheltuială în Ulița Brezoiului așeză-mânt spre scaldă jupăneselor din târg. Întru început, hudubaia, bolovănită cu piatră de codru și chenăruită de ocnite papistașe care zvârleau fum și abur precum nările tuflite ale zimbrului mânios, stârnise vâlvă mare desfundând mahalalele. Târgoveți, „gură-cască“, „n-am ce face“ și ulițarnici, se înfățișau din zori hlizindu-se la jupănesele ce poșteau să-și primenească trupul în vănuțele de marmură. Și iaca așa, îmboldit de satană și prepuind veselia ce avea s-o stârnească isprava, boier Ioniță se înfățișase la scăldătoare în strai măsluit de muiere. Se preumblase un ceas prin sălițele ciotcă de muierilăc, holbându-se cu băgare de seamă și ținând răboj strașnic ispitelor, spre istorisire cu de-amănuntul tovarășilor dumnealui. Numai astfel Bucureștii aveau a doua zi știință de negul cât măslina răsărit pe șezutul bănesei Brăiloiu, de sânul cât un dovleac din cei mascați și nu pe potriva celuiilalt al vornicesei Golescu, de mijlocul fraged să-l cetluești într-un cercel al Leurdenței celei tinere. Neobrăzarea isprăvii stârnise sfădălia și urgia Doamnei, Vodă silit fiind să-i poruncească osândă aprigă: gârbaciul și temnița Snagovului.

¹ Calea Rahovei de azi.

Găman și cuprins în pânțele la fel ca și părintele Domniei sale, boier Zaharia, mereu vâitându-se de foame, Ioniță Fărcășan oploșea la conac sumedenie de slugi, din care mai mult de jumătate roboteau la cuhnii. Doar găinărițe avea opt, iar pe mai-marele bucătarilor, un neamț cules în ducatul Bavariei, îl plătea cu o sută de taleri, simbrie după care ar fi tânjit și pisarii încărunțiți în harțaloage de la Cancelaria domnească.

Și iar adevărat este că nu se afla sărman să plece nemiluit de la curțile Fărcășenilor și, într-ascuns de știința Brâncoveanului, purta ajutor vârtos boierilor caliciți prin hrisov domnesc. La uși de biserică ar fi cerșetorită milosârdie Vișa Albeasca armășoia, fără argintul îndreptat de Ioniță prin slujitori de credință, lingură goală ar fi dus la gură medelnicerul Ruse, și Bălăceasca, nepoata Agăi, și Florescu, și Limbă dulce, și Neagu vornicelui...

Ioniță fusese surghiunit cea din urmă oară la Vlădeni, căci gămanul izbutise a-i bezmetici și pe bieții călugări ai Snagovului. Veștile știriceau că petrekerile curgeau dâmboviță, monahii uitându-și cu totul sfintele datorinți, ba dănțuind după taraf adus de Fărcășan *rața și corăbiereasca*, cu poalele anterioare aninate în brâu.

Logofătul Andronic îl știa deci pe găman la Vlădeni, vegheat strașnic spre a nu nelegiui sfântul lăcaș, cu osândă care seca abia la Duminica Tomei. Mirarea logofătului dobânda mai cu seamă spor, căci nu putea prepui ce vânt îl mânase pe Ioniță în casele anahoretului englez. Fărcășanul nu-și bătea capul cu împărățiile, nu fugărise niciodată după slujbă domnească și nu-și frământase tărtațuța în douăzeci și cinci de ani împliniți acum, în gustar¹, decât chibzuind cum și în ce tovărășie avea să petreacă deseară, și de bună seamă în zori, pe rouă nescuturată, căci Ioniță se afla grijuliu și nu lepăda întâmplării ziua de mâine.

Prinzându-l de umerii încotoșmănați în caftan căptușit cu samur, Radu Andronic întrebă cu mirare și bucurie:

— Ce cați, bre, Ioniță, în împărăția turcului?!

¹ Vechea denumire a lunii august.

Fărcășanul rostogoli căutătură holbată, cerând cu zâmbet încurcat a se desprinde din strânsoarea boierului.

— Nu pricep, *effendi!* bălmăji în otomană bine deprinsă. Dacă Domnia ta ar grăi mai deslușit...

— Mai deslușit decât românește? Ți-i a hârjoană, Ioniță, și te ții de mucalitrâcuri. Pe mine însămi mă fățarnicești. Zi mai bine cum l-ai amăgit pe Brâncoveanu spre a te slobozi înainte de soroc și ce dor te mână în păgânime.

Cum pântecosul tot într-o încurcată o ținea, ba începuse chiar a-și bate palmele peste piept, semn că nu descâlcește chinezăria străinului, musulmanul deprins fiind a grăi mai mult cu mâinile, ducele de Windsor se vârî muscă.

— Domnia sa, baș-buzucul Galimet Surme, n-a avut cinstea să te cunoască, logofete.

Radu Andronic îl cântări cu privire subțiată, picat la rându-i de uimire.

— Baș-buzucul?!

Deslușindu-și numele în gura ducelui, ori prefăcându-se într-astfel, grășceanul își sticli dinții dând din cap a încuviințare. Sir Ralph apăsă cu buzele pungite de dispreț:

— Baș-buzucul Galimet Surme, dregător de seamă al Luminăției sale, Sultanul Mustafa al doilea.

După care, prinzând ușurel cotul turcului, îl mână spre Lady Abigail.

Radu Andronic, uluit, rămase o clipă stană, cercetându-le spinările.

— Har Domnului că te-ai îndurat, logofete, căci începuseră a-mi clănțani oasele. Chibzuiam că geruială mai aprigă ca în Chipriana nu se află de-ai colinda hotarul pământului.

— Multe chibzuiesti despre Chipriana, Machidoane, i-o curmă boierul fără urmă de zâmbet.

Zărindu-i fruntea încrețită și simțindu-l împovărat de gânduri, slujitorul conteni a-și freca brațele. Era bărbat ca la treizeci de ani, subțirel și iutac, îmbrăcat în strai leșesc. Dacă-l cercetai din spate, fără cojoacă, ci doar în hăinuța săbuită la poruncea, l-ai fi încurcat lesne cu vreun

băietan mai răsărit. La chip semăna a zăvod de soi, căci avea fața prelungă și ascuțită, nări mai zbuciumate ca frunza, ochi cu căutătură șolitică, înfîpți la rădăcina nasului.

De felul dumnealui, se afla gospodar în Chipriana, așezare cuprinsă de pe malurile Milcovului. Într-o vreme, când călugării din Berca, poftind la moșioara obștei, smulseșeră Brâncoveanului hrisov de la danie, boier Costache, părintele logofătului, fusese reazăm de nădejde plugarilor urgișiți. El aflase și înfățișase Măriei Sale hrisoavele chiprianașilor întărite cu peceți vechi, dumnealui cu limbă dulce și îndărăpnică răbdare destrămasă urzeala monahilor poftalnici.

Dragul, datorința, dar și tainic dor de haimanalâc cu primejdie rostuit de la cine știe ce străbun, îl mânaseră pe Ilie Machidon în slujba logofătului. Ce-i drept, mai boscorodea dumneaei Smărăndița, frumusețe cu căutătură verde, vestită în țara Vrancei, când Ilie își gătea boscârțele de călătorie. Rămânea muiere singură cu gospodărie îmbelșugată și șase plozi în bătaia dorului pentru ca Machidon să cutreiere fluieră-vânt zărilor, după coada prepeliței. Cărtea mai cu seamă din pricina babelor a căror cleve-teală nu-i picura miere: când dragul de muiere ostenește, nu mai scoți șaua de pe cal. Drumul cu pulbere ți-i bătătură...

La o urmă însă, Smărăndița tot se îndura, căci Ilie știa a îmbina ca ni-meni altul vorba dulcișoară cu hurmuzul și maramele de borangic chindisite la târg, grijea să-i vestească gând de călătorie doar cu un ceas înainte de a-și bucsi straița, și dacă chibzuiai bine, nu-i prea mare mâhniciune să te simți oleacă de vreme stăpână după poftă pe întreaga târlă.

— De-amu, ce facem logofete? întrebă plugarul scuturându-și sumanul de zăpadă. Îl așteptăm pe boier Ioniță? Adăugi cu tâlc: N-am fi singurii...

Mereu îngândurat, Radu Andronic se înfășură strâns în mantia alba. Viscolul zgâlțâia minaretele mlădii, se înverșuna asupra cioturilor de lună opintind să le smulgă.

— Nu-i Ioniță, rosti de astă dată încredințat boierul.

Ilie Machidon prinse a zâmbări.

— Nici plozii nu mi-i cunosc dintr-o mie ca pe cuconu' Fărcășan. Domnia ta însă, bag de seamă, oftează după șagă.

— Nu-i Ioniță, Machidoane, nici poftă de șagă, ci doar asemănare satanicască. I-am încurcat și eu, și nu pe întunecime, ci la flacăra de lumânare.

— Atunci, nu mai avem a ne bate capul la ce i-o fi ținând urma turcul. Ne urnim?

Radu Andronic îl cercetă cu luare-aminte.

— Care turc?!

— Iacă, puiul cela de zdrahon cât turla Bisericii Sfântului Vasile. Stâlpește umbra conacului de peste drum, neclintit, una cu zidul.

Logofătul își ascuți căutătura. I se păru a desluși umeri zdraveni și o cușmă turtită pe căpățâna lunguiață.

Zvon de glasuri la porțile ducelui de Windsor îi cotiră luarea-aminte. Baș-buzucul Galimet Surme cobora anevoie treptele luminate de fanarul unei slugi. Spre mirarea boierului, nu-i ieșiră în întâmpinare caleașca, ori slujitor cu bidiviu înșeuat, ci o luă calicește la picior pe ulițele Perei.

— Ciudat! șopti Radu Andronic. N-am pomenit șalvaragiu chivernisit fără rădvan și încă pe vreme mânioasă.

Slujitorul săltă din umeri cu nepăsare.

— Tot asemenea a venit... Ce ți-am spus, logofete? Uite namila!

Se desprinsese de zid și pășea hotărât pe călcâiele lui Surme. Era novac, cu un cap mai răsărit decât boier Andronic, în straie groase de nime-reală, însoțite parcă fără judecată. Bernevecii pe picior erau leșești, peste caftanul de lână purta cojocel scurt de oaie, precum negustorii arvaniți, ciubotele le simțeai moi, din piele muscălească, cușma îți purta gândul la tarabele gabrovenilor.

— Straie bunișoare, rostuite cu prădăciune din meleag în meleag, râse Ilie Machidon. La pomană, oamenii nu se milostivesc decât cu trențe... La noi, în Chipriana...

Viscolul îi reteză vorba și slujitorul chibzui că boierul avea să afle cu alt prilej ce se petrecuse în satul dumnealui. Și nu mare lucru, la o adică! Ia, de cășlegile celelalte, Gheorghică, văcarul satului, își prăpădisese cușma în apele mânioase ale Milcovului. Goblizantul opintise cât opintise s-o pescuiască, apoi lehămețit de trudă zadarnică s-a închinat cu nădejde:

— De-amu, să fie de sufletul lu' tataia!

Rosturi străine și firea cercetătoare a logofătului îi mână în uliță afanisită, cu lumină săracă. Novacul grăbise pasul, se ținea de turc tras în lanț, fără a cerceta în jur ori în urmă.

— Vrea să-l doboare, șopti Radu Andronic și începu să alerge.

O citea în încrâncenarea trapului, în umerii ce se încovoiaseră dintr-odată pisicește, în brațul drept înțepenit spre a-și aduna vlagă. Rânjetul unui stilet de argint fulgeră noaptea, adeverind închipuirea logofătului. Novacul, simțindu-și mâna cetluită pe neașteptate, întoarse peste umăr privire înfricoșată.

— Supus! suflă Radu Andronic, ținându-i clește încheietura.

Nesupărat, baș-buzucul își urmă drumul până în cotul uliței, apoi pieri în negura de argint fără a prepui fărâmă de clipă că primejdie de moarte îl pândise.

Ceainăriei celeia din Pera, înfiptă într-o vâlcea la zece stânjeni de Biserica Kumalioțissa, i se dusesse buhul. Dintâi că bostangiii¹ nu-i pășeau pragul, căci se temeau de blestemul Profetului – nu-i e de niciun folos drept-credinciosului și mai cu seamă nu îi e îngăduit a pătrunde în lăcaș cu icoane, cruce înfiptă în părete și candelă –, apoi, vișinelul de Plovdiv, udăturica valahă și rachiul sârbesc nu-și aflau părचे în toată glia Islamului.

Aici se aflau acum dinaintea basamacului turnat în cești de ceai, țucusuală² fiind osândită aprig în împărăția otomană, dumnealui boier Radu Andronic, Machidon slujitorul și străinul priponit în umbra uliței. Lumina lipsită de vlagă sălășluia în cămară.

Logofătul cercetă îndelung chipul cumașului. Creștinul își dovedea pe de-a-ntregul bărbăția. Fruntea lată stăpâna obrazul, nasul încârligat îl deslușea tare de virtute, brazde croite de bici trădau viață trudnică pe lângă stăpân neîndurat. Vru să-și talmăcească gândul, dar veneticul i-o

¹ Jandarmii Imperiului Otoman.

² Băuturi alcoolice, în general.

luă înainte. Din felul cum vorovea, căci mâhniciunea îi vopsise chipul și glasul, Radu Andronic ghici gând și țel vechi neîmplinite. Novacul întrebă cu tristețe:

— De ce te-ai pus de-a curmezișul, logofete?

Ilie Machidon holbă căutătura mirată spre Radu Andronic. Boierul, deprins a fi bidiviu breaz în târgul Bucureștilor, dar nu aici, în Stambul, nu-și ascunse uimirea.

— Mă cunoști?

Zdrahonul puse ceașca pe mescioară. Îl simțeau posac și ostenit.

— Te cunosc. Ești dregătorul Brâncoveanului. Un Beograd a zvonit cât te înfățișezi de chipeș și muchelef. Clătină din cap: Asemenea făpturi nu-s ursite slujbelor de taină. Iscoada bună îi ceea pe care n-o vezi, chiar de-ai întâmpinat-o de nouă ori într-o singură zi.

Spusele novacului aminteau de anume apoftegme¹ ale lui boier Costache: motanul cu clopoței nu prinde șoareci, privighetoarea o cunoști după viers, sârmanul pe pășit, călugărul după ceasurile de rugăciune...

Neluându-și în seamă slujitorul care da din cap a deplină încuviințare, logofătul râse înveselit.

— O singură zi am petrecut în Beograd, și anume în castelul craiului Alexandru de Sarda. Nu-i greu de ghicit ce hram porți.

— Nici nu-l tănuiesc, logofete, căci politichia Brâncoveanului, cel mai puternic și iscusit principe al Balcanilor, îi surată geamănă țelului sârbesc. Îndeplinesc slujbă asemeni Domniei tale pe lângă craiul de Sarda.

— El ți-a poruncit să-l dobori pe Surme?

Sârbul ocoli răspuns drept. Cu ochii rătăciți pe ferăstruicile ceainăriei dinaintea cărora se cerneau regeș fluturi albi de nea, novacul începu a grăi domol, cu obidă stăpănită, ca acela ce știe că sorții nu i te poți pune împotriva, iar întâmplarea, cât de mărunță, a fost de mult statornicită. Că de-i vezi ori nu miezul, ea va hotărî într-un anume fel, și niciodată într-altul, cărarea pe care pășești.

¹ Maxime, cugetări.

— Mă cheamă Mirko, logofete, și mă trag din stirpea Vladomirilor.

— Vladomir? întrebă cu uimire boierul.

În Serbia, Vladomirii erau socotiți cel mai de seamă neam întrecând în vechime și herb de soi Buzeștii, Calomfireștii și chiar Cantacuzinii Valahiei.

Citind neîncrederea pe chipul logofătului, novacul surâse cu amărăciune.

— N-am cum să te încredințez. Înainte de a mă osândi, turcii mi-au luat tot. Galbeni, ghiul, peceți. Iar cei ce mă cunosc fie se află în Serbia, fie au rămas în iadul de unde, cu voia Ziditorului, am izbutit să mă slobod.

Mirko zugrăvi cruce adâncă, mormăind câteva cuvinte de mulțămărită în graiul deprins la poalele mumă-sii.

— Din care anume iad te-ai mântuit? întrebă boierul.

Chipul sârbului păru să se înnoade, flacăra neagră țâșni din ochii verzi, iar Ilie Machidon își zise că aprig pârjol mistuia cugetul bietului creștin.

— A auzit oare Domnia ta despre Iadul Alb?

Boierul clătină din cap, căutând țintă spre urmele ce-i pecetluiau obrazul. Erau semne vechi, subțiri ca ața, altele deslușeau, sub sângele abia uscat, șfichiuitură de gârbaci nouă.

— Tot trupul mi-e însemnat, logofete, cu răni adânci să ascunzioul. Chipul mi l-au dezmiardat doar, adăugi cu răs otrăvit.

Radu Andronic oftă și trase din luleaua stinsă. Îi știa pe osmanlâi cumăși și aprigi la osândă – cine călcase odată pe la Șapte Turnuri ieșise scuturat și cu ciubotele înainte –, iar despre cele îndurate de viețășii catargelor împărătești, să nu visezi noaptea! De Iadul Alb n-auzise însă niciodată și, slavă Celui Veșnic, măcinase destule încălțări în împărăția turcului!

— Așa-i zic osândiții de la ocna de sare din Munții Anatoliei, desluși Mirko, Iadul Alb, și nu pot prepui cum cel negru ar fi mai neînduplecat.

— Cum a ajuns Domnia ta acolo?

— Am fost cap de zavistie acum trei ani, când s-au răzvrătit creștinii din Tetovo. Mai toți osândiții din ocnă trag ponosul pentru asemenea pricini.